

Универзитет у Београду

Факултет политичких наука

Наставно-научно веће

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука од 1.јула 2013. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације Мр. Елизабете Китановић под насловом „Заступање хришћанских и секуларних интереса у Европској унији“. После прегледа рада, Комисија у саставу проф. др Слободан Самарџић, Факултет политичких наука, проф. др Владимир Вулетић, УБ – Филозофски факултет и проф. др Тања Мишчевић (ментор), Факултет политичких наука, подноси Наставно-научном већу Факултета следећи

Извештај

о прегледу и оцени докторске дисертације

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Мр Елизабета Китановић дипломирала је на Православном Богословском факултету Универзитета у Београду 2004. године, а потом завршила Дипломатску академију при Министарству иностраних послова Републике Србије. Магистарску тезу одбранила је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду (смер за међународне односе). Радила је у Канцеларији за међуцрквене односе и у Информативно-издавачкој установи СПЦ, а потом у Министарству вера као млађи саветник за међуверске односе и ПР Министарства; положила је државни испит.

Успешно је завршила обуку за портпароле у Вашингтону и Чикагу, у организацији Стејт департмента, 2006. године. У Комисији за цркву и друштво Конференције европских цркава (Брисел) почела је да ради 2007. као извршни секретар за људска права и ПР Комисије за цркву и друштво пред Европском унијом. Од исте године је акредитовани лобиста у Европском парламенту и представник Комисије за цркву и друштво у саветодавном панелу за верске слободе ОЕБС-а и надлежна за сарадњу са Комисијом за међународне верске слободе Америчке владе. На место специјалног саветника директора Агенције за основна права Европске уније изабрана је 2009/2010.

године. Године 2012. директор Агенције поново ју је именовано за исту функцију за период 2012/2014. године. Године 2011. завршила је обуку из области социјалних медија коју су организовали Центар за међуверски дијалог и Министарство спољних послова Катарске владе (Катар). Као признати међународни експерт за људска права учесник је конференција које организује Вилтон Парк (Велика Британија), извршна агенција Министарства спољних послова Британске владе. Уредник је Европске електронске црквене библиотеке за људска права и годишње публикације Годишњи извештај Комисије за цркву и друштво. Она је извршни секретар радне групе за људска права Комисије за цркву и друштво и њен представник у лобистичкој мрежи „Људска права и демократија“ у Бриселу. Током свог рада учврстила је структуру мреже европских експерата из области људских права који долазе из Конференције европских цркава. Предаје и држи презентације из области људских права и ПР-а и стратешког позиционирања верских организација према међународним и националним институцијама у највећем броју европских земаља, а такође је организатор великог броја конференција и тренинга из области међународног права људских права. Област даљег интересовања и истраживања јесте однос људских права и националне и глобалне безбедности. Говори енглески, француски и грчки језик.

1.2. Списак објављених књига

1. *Улога цркава у процесу европских интеграција*, Службени гласник, Београд, 2013. – Књига говори о доприносу Комисије за цркву и друштво Конференције европских цркава развоју политичко-правног оквира законодавства Европске уније, Савета Европе, Организације за европску безбедност и сарадњу и Уједињених нација у периоду од 2003, до 2009. године. Посебно је наглашен значај Европске уније за допринос цркава развоју и јачању секторских политика као што су људска права, социјална политика, заштита животне средине итд. Што се тиче Савета Европе, акценат је стављен на људска права, посебно на право на живот – еутаназију, док је у погледу ОЕБС-а рад на јачању верских слобода био примарна тема, а исто важи и за Уједињене нације.
2. *European Churches engaging in Human Rights – Present challenges and training materials*, Church and Society Commission of the Conference of European Churches, edited by Mag. Elizabeta Kitanovic, Brussels 2012 (превод на српски: *Европске*

цркве и људска права – актуелни изазови и материјал за обуку, Комисија за цркву и друштво, приредила мр Елизабета Китановић, Фондација „Конрад Аденауер“ Београд, 2013). Књига садржи компилацију чланака који се односе на везу између људских права и хришћанске теологије, потом су дати материјали за предавања за активисте у црквама који се баве људским правима из области као што су верска права, миграције, дечја права, социјална права и недискриминација.

3. ***Конференције европских цркава – развој, структура и циљеви***, Хришћански културни центар, Београд, 2007. Књига говори о настанку Конференције европских цркава, као и о њеној структури и развоју током пет деценија, скупштинама које су одржане, политичким променама које су се одвијале у последњих пет деценија и њиховом одражавању на цркве, о односу православних цркава према овој организацији, а посебно Српске православне цркве.

1.3. Списак објављених чланака:

1. **Dialogue with Non-Governmental and Religious/Philosophical Organizations on the implementation of the Article 17 TFEU from CSC of CEC perspective** (Johannes W. PICHLER & Alexander BALTHASAR (EDS.), Open Dialogue between EU Institutions and citizens-Chances and Challenges; Proceedings of a series of workshops on Article 11 (2) TEU in Brussels 2011/2012, Wien Graz 2013). Чланак се бави питањима које отвара имплементација члана 17, Лисабонског уговора, који позива цркве, верске заједнице, филозофске и неконфесионалне организације на отворени, транспарентни и регуларни дијалог са европским институцијама.
2. **Religious Freedom and the European Union, Edict of Milan (313–2013) A Basis for Freedom of Religion or Belief?** Book 2 published by Swiss Peace and Crisis Management Foundation (ENG, SRB) 2013. Чланак се бави верским слободама и кршењем права верских и етничких мањина, на основу којих је усвојена препорука Европског парламента 2011, али и бројне пресуде и одлуке Савета Европе.
3. **Prohibition of All Forms of Discrimination** (Proposal for a New Commonwealth of the Republics of Ex-Yugoslavia, Reviews 2012, Boris Vukobrat, Peace and Crisis

Management Foundation, Belgrade 2012) (ENG, SRB). Овај чланак се бави забраном свих форми дискриминације у Европској унији и у земљама Западног Балкана на основу извештаја неколико владиних и невладиних агенција које се баве људским правима.

Докторска дисертација „Заступање хришћанских и секуларних интереса у Европској унији“ има 243 стране и састоји се из увода и шест поглавља и закључних разматрања уз списак литературе и прилога. Прво поглавље се односи на вредности Европске уније као што су демократија, владавина права и људска права од Римског до Лисабонског уговора, друго поглавље разматра увод и дефинисање појма хришћанских чинилаца у Европској унији, тереће се бави уводом и дефинисањем секуларних чинилаца у Европској унији, четврто поглавље се бави анализом доприноса хришћанских чинилаца Европској унији, пето поглавље се бави анализом доприноса секуларних чинилаца Европској унији, шесто поглавље се бави стањем и перспективама односа хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији. Свако поглавље је састављено из подцелина. Истраживање је обављено на основу великог броја изворних докумената Европске уније, као и хришћанских и секуларних чинилаца који заступају своје интересе у Европској унији, као и на основу десет интервијуа који су за ову сврху урађени са хришћанским и секуларним чиниоцима. Литература се налази на крају текста.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације мр Елизабете Китановић јесте заступање хришћанских и секуларних интереса у Европској унији, чија се правна основа налази у члану 17. Лисабонског уговора који позива цркве, верске организације, филозофске и неконфесионалне организације на дијалог са европским институцијама. Супротности по питању доприноса развоју правно-политичког и институционалног оквира Европске уније од стране хришћанских и секуларних чинилаца јасно указују на различиту аргументацију коју користе хришћански и секуларни актери.

Кандидаткиња је оправдала циљ овог истраживања јер идентификује хришћанске и секуларне чиниоце који су регистровани у Европској унији у Регистру о транспарентности, потом истражује начин заступања њихових интереса пред европским институцијама као што су Европска комисија, Европски парламент и Европски савет, посебно у односу на креирање секторских политика као што су људска права, запошљавање, заштита животне средине итд. Након ове идентификације установљене су сличности, а где су разлике у доприносу развоју политика Европске уније и какав је могући развој односа хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији. Под хришћанским чиниоцима у овом раду подразумевамо: екуменске организације, представништва помесних православних цркава, протестантска представништва и католичке организације. Хришћански чиниоци заступају своје интересе на основу своје хришћанске етике која је заснована на различитим интерпретацијама хришћанског учења. Хришћанско заступање интереса се може темељити некада на конзервативном тумачењу хришћанске етике, а некада на либералном тумачењу хришћанске етике.

Разлог узимања у разматрање заступања интереса секуларних чинилаца лежи у томе што се секуларни чиниоци противе утицају хришћанских чинилаца на законодавство Европске уније, и то објашњавају њиховим догматским, конзервативним становиштем које је у супротности са промоцијом људских права (нпр. право на абортус, брак истополних парова итд.). Под секуларним чиниоцима у овом раду подразумевамо: неконфесионалне и филозофске организације. Често секуларни чиниоци не праве разлику са којим хришћанским чиниоцима могу да успоставе дијалог, а са којима не могу. Секуларни чиниоци заступају своје интересе на основу концепта људских права који је углавном базиран на секуларној интерпретацији људских права. У раду је истражено питање да ли је могуће да ова два чиниоца у будућности воде заједнички дијалог са европским институцијама, јер неки секуларни чиниоци сматрају да хришћански чиниоци имају привилеговани статус када је реч о дијалогу са европским институцијама. Мр Китановић посебно наглашава потребу за новим научним сазнањима и чињеницама које би помогле у дефинисању најпре ко су најзначајнији хришћански и секуларни актери који воде дијалог са европским институцијама, потом у дефинисању односа између секуларних и хришћанских чинилаца и начину њиховог дијалога са институцијама Европске уније.

Предмет истраживања је дефинисан кроз праћење развоја вредности као што су демократија, људска права и владавина права кроз уговоре Европске уније који нас доводи до члана 17. Лисабонског уговора, потом кроз класификацију хришћанских и секуларних чинилаца, њиховог доприноса развоју политика Европске уније кроз заступање интереса пред европским институцијама као што су Европска комисија, Европски парламент и Европски Савет у домену секторских политика као што су људска права, миграције, запошљавање, климатске промене итд., упоређивање њиховог међусобног доприноса и сагледавање односа између хришћанских и секуларних чинилаца с обзиром на то да оба фактора у својим политикама теже да заштите људско достојанство и промовишу добробит људског достојанства.

Дакле, циљ овог научног истраживања указује на начин, интензитет заступања хришћанских и секуларних чинилаца при Европској унији, а научни циљ је дескрипција, објашњење и класификација хришћанских и секуларних чинилаца који утичу на правно-политички систем Европске уније. То, додатно, даје простора за предвиђање колики и какав утицај могу имати ове врсте чинилаца на развој неких од политика Европске уније. Што се тиче научне дескрипције као научног циља овог истраживања, приказује се ко су хришћански и секуларни чиниоци који комуницирају са Европском унијом у постојећем законодавном оквиру, потом каква је природа међусобних односа хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији који воде дијалог са европским институцијама. Такође, се показује и какав је могући развој њиховог односа у Европској унији, где су сличности, а где разлике у доприносу развоју политика Европске уније од стране хришћанских и секуларних чинилаца. Поред научне дескрипције, кандидаткиња као циљ научног истраживања дефинише и научно објашњење у смислу покушаја разјашњавања заступања интереса хришћанских и секуларних фактора, посебно када је реч о политикама Европске уније. Значај за друштво у целини јесте анализа односа хришћанских и секуларних чинилаца и начин њихових доприноса при покушају да се утиче на политике Европске уније и развој њеног правног и институционалног система са аспекта уверења и једних и других, који полазе од дијаметрално различитих аспекта.

3. Основне хипотезе од којих се полази у истраживању

Хипотетички оквир, кандидаткиња је изложила у пријави докторског рада који је утврђен на основу једне опште и осам посебних хипотеза.

У складу са предметом и циљем истраживања, кандидаткиња је дефинисала **генералну хипотезу**: Креирање и интерпретација члана 17 Уговора из Лисабона је заслуга хришћанских и секуларних чинилаца који су омогућили унапређење и продуктивније заступање њихових интереса, посебно у креирању секторских политика Европске уније.

Потврду опште хипотезе је добила путем своје анализе којом је најпре индентификовала најважније хришћанске и секуларне чиниоце у Европској унији, потом објаснила креирање и интерпретацију чл. 17 Лисабонског уговора од стране хришћанских и секуларних чиниоца и анализира њихово деловање у заступању интереса пред Европском унијом када су у питању њене секторске политике. Своју анализу кандидаткиња је извела уз помоћ осам посебних хипотеза:

- Свој дијалог са европским институцијама су хришћански чиниоци започели много раније од усвајања Уговора из Лисабона, али је он био неуједначен, непотпун и у недовољној мери остварен.
- Хришћански чиниоци, различити по својим интересима, настоје да ускладе своје ставове у расправи са европским институцијама о секторским политикама Европске уније. Међутим, то није могуће у веома тешким питањима као на пример озакоњења истополних брака, питање абортуса и сл.
- Тек ступањем на снагу Уговора из Лисабона 2010 године, и његовог члана 17, секуларни чиниоци су добили једнаку могућност да имају отворени, регуларни и транспарентни дијалог са европским институцијама.
- Секуларни чиниоци подижу свест код европских институција да оне треба да раде на очувању концепта секуларности и да не смеју да доносе одлуке на основу доктринарног учења појединих хришћанских чинилаца.

- Допринос заступања интереса хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији је уочљиво велики, али супротстављен и у сталном конфликту од стране неких секуларних чинилаца.
- Теме којима се баве хришћански чиниоци у својој бити имају заштиту људског достојанства, док теме којима се баве секуларни чиниоци имају у својој бити заштиту концепта одвојености цркве од државе на европском нивоу.
- Заступање хришћанских и секуларних интереса доприноси развоју креирања европских политика на свој начин као и случају када чиниоци тог заступања артикулишу сопствене појединачне интересе.
- Будућност дијалога секуларних и хришћанских чинилаца са европским институцијама је могућа по разним питањима везаним за секторске политике, осим оних у којима у великој мери долази до изражаја догматско учење цркава.

Побројане посебне хипотезе, које се налазе у пријави ове дисертације, помогле су кандидаткињи да истраживачки поступак води у правцу основног истраживачког питања и циља. Аналитико-синтетичким поступком потврђена је већина ових хипотеза. С тога, кандидаткиња је могла да изведе поуздане доказе за наведене хипотезе.

4. Структура дисертације и кратак опис њеног садржаја

ЗАСТУПАЊЕ ХРИШЋАНСКИХ И СЕКУЛАРНИХ ИНТЕРЕСА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Увод

I. ЕВРОПСКА УНИЈА

1. Увод

2. Вредности Европске уније: демократија, владавина права и људска прва у документима Европске уније и њихов развој:
 - 2.1. Римски уговор
 - 2.2. Уговор из Мастрихта
 - 2.3. Амстердамски уговор
 - 2.4. Лисабонски уговор
3. Повеља о основним правима
4. Регистар о заступању интереса при Европској комисији
5. Биро европских политичких саветника Европске комисије
6. Закључак

II. ХРИШЋАНСКИ ЧИНИОЦИ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1. Увод и дефинисање појма хришћански чиниоци
2. Конференције европских цркава
 - 2.1. Црквена комисија за мигранте у Европи
3. Заједница протестантских цркава у Европи
4. Комисија бискупских конференција у Европској унији
 - 4.1. Положај Ватикана у Европској унији
 - 4.2. Језуитско представништво за Европу
5. Екуменски омладински савет у Европи
6. Еуродијаконија
7. Апродев
8. Каритас
9. Представништво Немачке Евангеличке цркве при Европској унији
10. Представништво Васељенске патријаршије при Европској унији
 - 10.1. Однос са Европском народом партијом
11. Представништво Руске православне цркве при Европској унији
12. Представништво Јеладске Архиепископије при Европској унији
13. Представништво Румунске православне цркве при Европској унији
14. Представништво Кипарске православне цркве при Европској унији
15. Представништво Англиканске цркве при Европској унији
16. Закључак

III. СЕКУЛАРНИ ЧИНИОЦИ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1. Увод и дефиниција појма секуларни чиниоци
2. Платформа за секуларизам у политици при Европском парламенту
3. Европска хуманистичка федерација
4. Национално секуларно друштво Велике Британије
5. Улога масонских друштава
6. Закључак

IV. ДОПРИНОС ХРИШЋАНСКИХ ЧИНИЛАЦА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1. Увод
2. Интереси хришћанских чинилаца у Европској унији:
 - 2.1. Заступање интереса у Европском парламенту
 - 2.2. Заступање интереса у Европској комисији
 - 2.3. Заступање интереса у Европском савету
3. Закључак

V. ДОПРИНОС СЕКУЛАРНИХ ЧИНИЛАЦА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1. Увод
2. Интереси секуларних чинилаца у Европској унији
 - 2.1. Заступање интереса у Европском парламенту
 - 2.2. Заступање интереса у Европској комисији
 - 2.3. Заступање интереса у Европском савету
3. Закључак

VI. СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ ОДНОСА ХРИШЋАНСКИХ И СЕКУЛАРНИХ ЧИНИЛАЦА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

1. Увод
2. Упоредивање доприноса хришћанских и секуларних чинилаца у креирању политика Европске уније и заступања сопствених интереса

3. Могући правци развоја хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији

4. Закључак

VII. ЗАКЉУЧАК

XI. ДОДАЦИ (скраћенице, литература)

Докторска дисертација кандидаткиње мр Елизабете Китановић садржи, поред увода, шест поглавља, закључке, прилоге и библиографију.

Прво поглавље се бави вредностима Европске уније као што су демократија, владавина права и људска права у њеним изворним документима, оснивачким уговорима, као и развојем њихових вредности кроз уговоре Европске уније. У овом делу су представљени и важнији инструменти и механизми Европске уније на основу којих се развио дијалог са хришћанским и секуларним чиниоцима од почетака њеног постојања. У уводу овог поглавља кандидаткиња је представила кратак преглед историјата развоја поменутих вредности од оснивања Европске уније кроз оснивачке уговоре из Рима, Мастрихта, Амстердама и Лисабона и посебно члан 17, као и Повељу о основним правима, Регистар о транспарентности итд.

У другом поглављу рада кандидаткиња се бави дефинисањем појма и идентификацијом хришћанских чинилаца који су регистровани у Регистру о транспарентности Европске уније¹ као и других актера који се до сада нису регистровани али имају интерес да утичу на политике Европске уније. Хришћанске чиниоце у овом истраживању кандидаткиња класификује на: екуменске организације, представништва помесних православних цркава, протестантска представништва и католичке организације. Овде се приказују међусобни односи између хришћанских чинилаца. Установљује се да Римокатоличка црква финансира римокатоличке организације како би заступале интерес Римокатоличке цркве при европским институцијама (COMECE и Језуитско представништво за Европу). Екуменске организације већином финансирају европске протестантске и православне цркве (КЕК,

¹ Регистар о транспарентности Европске уније је регистар, јавна база података, у коме се могу регистровати сви они актери који желе да утичу на политике и законодавство Европске уније. Циљ овог регистра је да се спречи нелегални и привилеговани приступ информацијама које су од политичког значаја за све грађане који живе на територији Европске уније.
<http://ec.europa.eu/transparencyregister/public/homePage.do?locale=en> 10.12.2015

CPCE) и кроз њих се углавном заступа заједнички интерес ове две стране, у политикама Европске уније. Православна представништва су верна очувању православне хришћанске доктрине и као таква улазе у различите коалиције сходно њиховом учењу. Из њихових статута се види како су дефинисани предмет и циљ њиховог рада према европским институцијама, потом који су разлози за отварање канцеларија хришћанских чинилаца у Бриселу, зашто су отворене канцеларије само неких помесних православних цркава у Бриселу уместо да раде кроз своје чланство у Конференцији европских цркава, потом који су разлози за отварање канцеларија Англиканске цркве и Немачке евангеличке цркве, које такође могу да раде кроз своје чланство у Конференцији европских цркава.

Треће поглавље садржи дефиницију појма секуларних чинилаца који су регистровани у Регистру о транспарентности и који са свог аспекта доприносе развоју политика Европске уније. Секуларне чиниоце делимо у овом раду на неконфесионалне и филозофске организације. Наиме, у овом раду се види да су неки секуларни представници у наведеним секуларним чиниоцима антиклерикални и користе сваку прилику како би спречили да хришћански чиниоци буду ангажовани по питању заступања интереса у Европској унији и тврде да су европске институције секуларне, те да није прихватљиво заступање интереса на основу верске доктрине, јер је религија приватна ствар сваког појединца и стога спада у приватну сферу. Из њихових статута се уочава како су дефинисани предмет и циљ рада секуларних чинилаца према европским институцијама, који су њихови разлози за отварање канцеларија у Бриселу.

Четврто поглавље анализира доприносе хришћанских чинилаца у развоју политика европских институција и заступању њихових интереса на основу политика које произилазе из различитих хришћанских доктрина. Њихов допринос је значајан и транспарентан, почевши од унапређења секторских политика као што су: међукултурни дијалог, климатске промене, људска права, верске слободе, процес проширивања европских интеграција, сузбијање сиромаштва, имплементација члана 17. Лисабонског уговора, биоетика и биотехнологија и слично. При Европском парламенту хришћански чиниоци су углавном активни по питању тема као што су ислам у Европи, потом европски парламентарни избори, сиромаштво.

Што се тиче Европске комисије, уношење члана 17. у Лисабонски уговор је један од главних циљева хришћанских чинилаца јер су се њиме формализовале њихове

активности у Европској унији, које су и раније постојале, али за њих није постојала законска основа. На основу члана 17. Уговора о функционисању Европске уније² осигурана је сарадња између хришћанских чинилаца и Европске комисије у виду дијалог семинара. Дијалог семинари су покренути још 2006. године од стране хришћанских чинилаца и Европске комисије, пре ступања на снагу Лисабонског уговора, 2010. године. Од тема које су хришћански чиниоци обрађивали у својим дијалог семинарима посебно се издвајају: социјалне и здравствене услуге, флексибезбедност, образовање, климатске промене, сиромаштво, Роми, верске слободе, европско грађанство и др.

Према Европском савету хришћански чиниоци успостављају контакт са сваком од држава која је председавала Европској унији како би се о разним актуелним темама које су биле од заједничког интереса дискутовало са шефовима држава или њиховим представницима.

Пето поглавље говори о доприносу секуларних чинилаца у Европској унији и заступању њихових интереса које се у својој суштини односи на заштиту и промоцију људских права. Агенда секуларних чинилаца је другачија и много ужа од агенде хришћанских чинилаца, али са великим потенцијалом да се у будућности развије. Од тема којима се баве секуларисти дубље су сагледани: однос државе и религије у Европи, секуларизам и шеријатски закон, религија, сексуалност и сексуално злостављање, члан 17. Лисабонског уговора итд.

У Европском парламенту су посебно покретане теме односа цркве и државе, бласфемije и полне оријентације. У Европској комисији теме које су обрађиване јесу: лаицитет и људска права, сиромаштво и социјална искљученост, међугенерациска солидарност, Европа и млади. Тек од 2008. године секуларни чиниоци, почињу да успостављају комуникацију са Европским саветом, и успостављају дијалог са шефовима држава и њиховим представницима. Од 2010. године, када је на снагу ступио

² Члан 17. Лисабонског уговора у делу о функционисању Европске уније гласи:

Став 1: Унија поштује и не прејудира статус установљен националним законом о црквама и верским асоцијацијама или заједницама чланица држава.

Став 2: Унија једнако поштује статус, установљен националним законодавством, филозофских и неконфесионалних организација.

Став 3: Препознајући њихов идентитет и њихов посебан допринос, Унија ће одржавати отворен, транспарентан и регуларан дијалог с овим црквама и организацијама.

Лисабонски уговор, до сада нису пропустили готово ниједно председавање како би успоставили дијалог.

Шесто поглавље даје перспективе односа хришћанских и секуларних чинилаца у Европској унији, као и упоређивање доприноса хришћанских и секуларних чинилаца у креирању политика Европске уније и заступању сопствених интереса. Такође, у овом поглављу дато је и дефинисање могућих праваца развоја будућих односа хришћанских и секуларних чинилаца при Европској унији. До сада је испуњено очекивање Европске уније да се организује транспарентни, регуларни и отворени дијалог између цркава, верских заједница, неконфесионалних и филозофских организација на основу члана 17. Лисабонског уговора. Европска комисија, Европски парламент и Европски савет су чак и раније имали дијалоге са хришћанским и секуларним чиниоцима, али не на трајан начин. Могуће је уочити да се дијалог са европским институцијама од ступања на снагу Лисабонског уговора 2010. године интензивира и код хришћанских и код секуларних чинилаца.

Закључак дисертације представља сагледавање резултата до којих се дошло током овог истраживања као и поновно разматрање на почетку постављених хипотеза када је у питању имплементација члана 17. Лисабонског уговора, на основу кога хришћански и секуларни чиниоци заступају своје интересе.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација мр. Елизабете Китановић насловом „Заступање хришћанских и секуларних интереса у Европској унији“ представља јединствен истраживачки подухват. Може се рећи да је ово један од пионирских радова када је у питању допринос заступања интереса хришћанских и секуларних чиниоца у Европској унији у домаћој, али и страниј академској литератури. Резултат рада и избор саме теме значајнији је у толико што питање религије и Европске уније није безначајно, већ се са временом повећава. Хришћански и секуларни чиниоци доприносе развоју политика Европске уније који су регистровани у Регистру о транспарентности Европске комисије. У раду су разјашњени, описани протумачени односи између хришћанских и

секуларних чинилаца у Европској унији, као и њихов дијалог и потреба да утичу на законодавство Европске уније и доношење њених политичких одлука. Стога се може закључити да је израда овог рада друштвено оправдана, а ова тематика потребна научној јавности, посебно црквама, верским заједницама, неконфесионалним и филозофским организацијама и свима онима који се баве лобирањем Европске уније.

6. Закључак

Имајући у виду све наведено у овом извештају може се закључити да ова докторска дисертација задовољава све услове аутентичног и вредног научно-истраживачког изазова. Кандидаткиња, мр. Елизабете Китановић, је водила поступак израде рада у складу са правилима научног истраживања, од израде истраживачког задатка у пријави рада, до писања закључка. Овом приликом је извршена анализа рада и изведени су поуздани закључци на основу добро постављених хипотеза.

Комисија стога оцењује да докторска дисертација под насловом „Заступање хришћанских и секуларних интереса у Европској унији“ у потпуности исупњава услове за једну одбрану и предлаже Научно-наставном већу Факултета да донесе одлуку у складу са овим закључком.

Београд, 27. јул 2016.

Чланови комисије:

Проф. др Слободан Самарцић

Проф. др Владимир Вулетић

Проф. др Тања Мишчевић
